Шәкидә маарифин тарихиндән

Шәкидә илк милли мәктәб 1893-чү илдә ачылмышдыр. Бу мәктәб әввәлчә кирајә едилмиш көһнә әчзахана бинасында ачылыб, 2 ајдан сонра јухары 1-чи чүмә мәсчидинин (Ханзадәләрин мәсчиди) һәјәтиндә тикилән бинаја көчдү.

Чар һөкумәти заманы милли мәктәбләр ачылмасына ичазә верилмәдијиндән бу мәктәбдә анчаг шәриәт дәрсләри кечириләчәкдир дејә ичазә алынмышды.

Һафиз Мәһәммәд Әмин Шејхзадә мүдир, Омар Фаиг Нemәнзадә, Гәзәнфәр бәј Чаванширов, Һачы Молла Зәкәријјә, молла Тачәддин Имамзадә мүәллим идиләр.

Мәктәбә 16—18 јашы оланлар да гәбул олунурду. Јашлы тәләбәләр сырасында Мәммәд Һачы Сүлејман оғлу, Әбдул Кәрим Нәбијев (Сабит Рәһманын атасы), Әһмәд Һачы Кәрим оғлу, Һачы Ағакиши оғлу, Әбдүлсәлам Әфәндизадә вә тәраләрин Осман варды.

Мәктәб бир чох мүшкүлат вә е'тиразлардан сонра рәғбәт газанды. Гафгаз аләминдә мисли көрүнмәмиш бу тәзә үсулда мәктәбә шәһәрдән вә әтрафдан (Охуддан) шакирд гәбул едилди. Үсул вә интизамы илә бу мәктәб күн-күндән халгын нәзәр-диггәтини чәлб едәјиб бир нечә ил әрзиндә һәр ил артмагда, бөјүмәкдә иди.

Дәрс һаггы ајда бир манат иди. 1896-чы илдә мәктәбин һәјәтиндә тәләбәләрин мүәллимләр илә вә мәктәбин үч нәфәр һамиси: Һачы Сүлејман Һүсејнов, саатсаз Мустафа Бәдәлов вә Һачаға Мәһәррәм Һүсејнов илә бирликдә фото рәсмләри алынмышдыр. Бу шәкил «Тәрчүман» гәзетиндә дәрч олунмушдур. (Бу фото шәкил мәктәбин кечмиш тәләбәси олан Мәммәд Ләләзадә мүәллимдә дә вардыр).

Шејхзадәнин арвады Әсмә Солтан ханым гызы Шәфигә ханымын јардымы илә евиндә гыз мәктәби ачмышды. Ораја хырда оғлан ушаглары да гәбул олунурду. (Абдулла Әбдүррәһманов ибтидаи тәһсилини орада алмышдыр). Оғлан ушаглары үч ил охудугдан сонра совтијјә мәктәбинә көчүрүлүрдү.

1897-чи илдә Шејхзадәни Шамахыја дә'вәт едирләр. О, аиләсини дә көтүрүб ораја көчүр. О күндән е'тибарән гыз мәктәби дә бағланыр.

Шејхзадәнин јеринә Молла Ағакиши тә'јин олунур. Тәләбәләр кет-кедә азалыр.

Омар Фаиг ана дили дәрсләрини һөкумәтдән кизли кечирди. Она көрә дә һәр дәрсдә ушаглара бу дәрсләрин кечмәсини бир кәсә демәзсиниз -дејә тапшырырды.

Мәктәбдә јени үсул-чәдид үзрә дәрс кечилмәси Шәкидә мөвчуд моллаханалардан ушагларын бу мәктәбә кәлмәсинә сәбәб олду. Бу, моллаханалара бөјүк зәрбә иди. Она көрә моллалар мәктәби бағлатдырмаға чалышырдылар. Моллалар вә авам адамлар шәһәр мәктәбиндә ушагларын рус дәрси кечмәси вә башларына шапка гојмаларына көрә өвладларыны мәктәбә вермирдиләр. 1908-чи илә гәдәр шәһәр мәктәбиндә 3-4 нәфәр азәрбајчанлы, 200-ә гәдәр ермәни, рус ушаглары охујурдулар. Моллалар үсул-чәдид мәктәбиндә рус дили дәрси кечирилмәсини севмирдиләр. Она манечилик едирдирләрсә дә бачармырдылар. Чүнки рус дилини арзу едәнләр чох иди.

Пахыл вә фәсад моллалар Кәнчә губернаторуна хәбәр вердиләр ки, үсул-чәдид мәктәбиндә бүтүн фәнләри түркчә кечирләр. 1898-чи илдә Кәнчәдән 3 нәфәр жандарм кәлиб јохлады. Онлар кедәндән бир ај сонра Омар Фаиги мәктәбдән харич етдиләр.

Мәктәбин варидатыны артырмаг үчүн Омар Фаиг театра әл атмышды.

1896-чы илин јанварында «Тәрчүман» гәзетиндә јазылмышды:

«Декабрын 25-дә биринчи дәфә олараг Шәкидә ана дилимиздә театр ојнады. Мирзә Фәтәли Ахундовун әсәриндән «Мүсјо Жордан вә Мәстәли шаһ» комедијасы ојнанды».

«Тәрчүман» гәзети Шәки мәктәби һаггында 1897-чи ил апрелин 16-да belә јазмышды: «Мәктәбдә рус дәрсләри тәрәгги едир. Кәнч вә зијалы мүәллим Гәзәнфәр бәј Чаванширов дәрсләриндә мәһарәт камилә ичрасилә мәктәбин үзүнү күлдүрмәкдәдир. Бундан 2 сәнә мүгәддәм шәһәрдә 40 шакирд русча охумаз икән бу күн 200 шакирд рус лисаны тәһсил едир. Шәһәримизин началники Асанидзе, халг мәһкәмә рәиси Мүрсәл бәј Шаһмалыјев, глава рәиси Ширәли бәј Әмирчанов, губернски мәчлисин сәдри гази Мәһәммәд әфәнди шәһәрин маариф чәһәтинә диггәт едирләр».

Мүәллим О. Неманзадә 1898-чи илдә «Тәрчүман» гәзетиндә јазмышды: «Бә'зи шәһәрләрдә үсул-чәдид мәктәбләриндәки шакирдләрин әксәри мәктәбдән чыхдыгдан сонра даһа бөјүк мәктәбләрә ја ки, мәдрәсәләрә кирмәјиб аталарынын әски сәнәтинә гајыдырлар. Мә'лумат елмијјә вә фәннијјәләри аз олдугундан ја ата сәнәтләрини тәрәгги етдирә билмәјирләр, ја да јени вә мүгәјјәд бир иш көрә билмирләр. Бу һаллар мулаһизә олунуб гејриләринә нүмунә олмаг үзрә Шәки мәктәбиндә бу илдән е'тибарән сәнәт шө'бәси тә'сис олуначагдыр.

Ибтидаи һалда шакирдләрә ипәк гурду һаггында әмәли вә нәзәри дәрс вериләчәкдир».

Һ. Шејхзадә Шамахыда мәктәб ачдыгдан ики ил сонра, јә'ни 1899-чу илдә тәкрар Шәкијә кәлиб бир ил даһа мәктәб мүдири олмушдур. Анчаг мәктәб тәрәгги етмирди. Тәхминән 1906-чы илдә мәктәб јенә чамаат идарәсинә кечир.

Мәммәдәли Хәлифәзадә «Тәзә һәјат» гәзетинин 1907-чи ил 5 август нөмрәсиндә јазмышды: «Бу күн 24 ијулда Шәкинин биринчи милли мәктәбинә чамаат тәрәфиндән мүәллим тә'јин олундуг. Һәмин күндән е'тибарән мәктәбә шакирд гәбул едирик.

Балалары авам адәтләрдән шәрк етдириб, мәдәни адәтләрә

Хатирәләрим

сөвг едәчәјик. Бизи бураја мүәллимлијә тә'јин едән әшхаслар да чамаата үмид бағлајыб шакирд чохлашдыгча мәктәби бөјүтмәк нијјәтиндәдирләр».

Бурада икинчи мүәллим Һашим Мәммәдзадә, рус дили мүәллими Мир Рөвшән Әфәндијев иди.

1905-чи ил ингилабынын тә'сири алтында 1906-чы илдә Азәрбајчан шәһәрләриндә мәктәбләр, курслар, гираәтханалар ачмаг үчүн «Чәмијјәт хејријјә»ләр, «Нәшр маарифләр» тәшкил олунуб маарифә бөјүк хидмәтләр етмишләр. «Рәшид бәј Әфәндијевин тәшәббүсү илә бүтүн шәһәр чамааты илә бирликдә үләмалар, үрәфалар, идарә мә'мурлары 1-чи чүмә мәсчиди һәјәтинә јығылыб Тәзә Карвансаранын алтында (көһнә начальник дәфтәрханасында) бир гираәтхана ачылмасыны гәрара алдылар.

Һәсән ТАҺИРЗАДӘ,
«Иршад», 21 ијул 1906-чы ил.

Шәкидә 3 моллахана вар иди: молла Мухтар Бајрамзадә, молла Казым Ахундзадә вә молла Мизандар моллаханалары. Молла Фәрәч Ахунд бу 3 молладан ән мүгтәдири молла Казым Ахундзадәни 1906-чы илдә өз тәләбәләри илә Дашлы Базарын архасында Һачы Мәммәд Садыг Әлијевин тикдирдији бинаја көчүрүб, јазы тахтасы вә скамјалар гојдуруб ораны милли мәктәб шәклинә салды. Һәмин күндән бураја рус дили мүәллими кими Тәһмасиб бәј Гулијеви дә'вәт едир. Гуран, шәриәт, тарих-әнбијә вә фарс дәрсләри дә кечирилирди. Дәрс һаггы һәрәдән 1 манат иди.

1907-чи илдә Тәһмасиб бәј мәктәбдән чыхарылыр. Онун јеринә Мирмуса Ағамиров тә'јин олунур. Ушаглар чохалыб синифләр артдығы үчүн Чавад бәј Бағырбәјов икинчи рус дили мүәллими тә'јин едилир.

1908-чи илдә мүдир Ағамиров мәктәби һөкумәтә тәслим едир, о күндән мәктәб II рус-мүсәлман (татар) ибтидаи мәктәби адыны алыр. Бу мәктәбдә түркчә, фарсча вә русча кечирилирди. Башга елми дәрсләр кечирилмәзди. Һәр мәктәбдә бир вә ја ики рус дили мүәллими вә бир нәфәр молла(шәриәт дәрси кечмәк үчүн) олурду.

1906-чы илдә Мәгсуд бәј Лүтфәлибәјовун евиндә бир гыз мәктәби ачылыр. Мәктәбин мүдирәси Лејла Лүтфәлибәјова, мүәллимләри Тамара Рәһимова (Гышлагдан), Марал Әфәндијева (Нәбијева), рус дили мүәллимәси Рипсима Нәсибова иди. Бурада мүәллимләр тәмәннасыз дәрс кечирдиләр. Ушаглардан дәрс һаггы јох иди. Мәктәбә чох гызлар јығылды. Онлардан бири дә Билгејис Һашымзадә иди.

Әһмәд НӘБИЈЕВ,
фәрди пенсијачы.
БАКЫ.

ШӘКИНИН ГЫШ МӘНЗӘРӘЛӘРИ

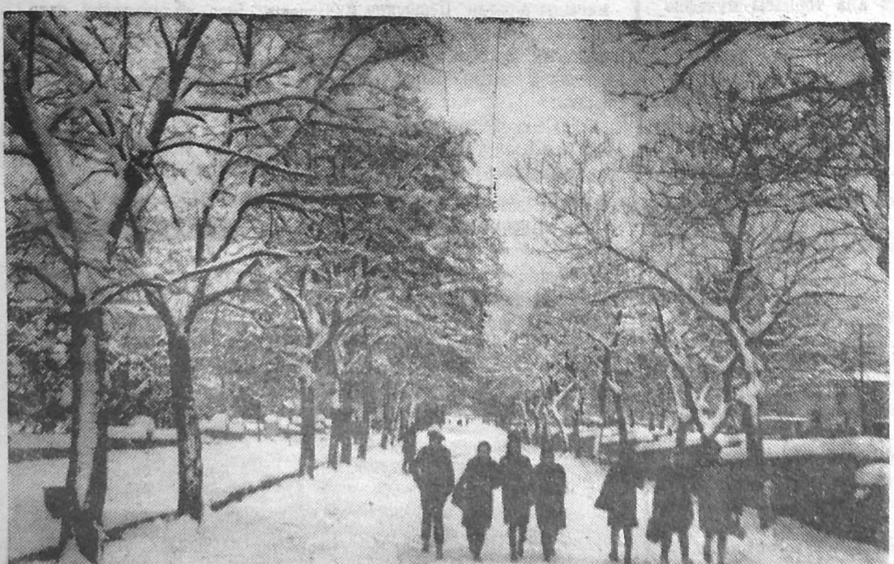

Шәкилдә: шәһәрин Басин күчәсиндән бир көрүнүш.

Редактор М. АББАСОВ.

19 нөмрәли орта мәктәбин мүәллим коллективи вә техники ишчиләри мәктәбин директору Фәррух Исмајылова јахын гоһуму

ЗАКИР ИСРАФИЛОВУН

вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

Једдииллик мусиги мәктәбинин педагожи коллективи мәктәбин мүәллими Фикријјә Шәрифоваја, дајысы

ЗАКИР ИСРАФИЛОВУН

вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

1 нөмрәли ахшам мәктәбинин мүәллим коллективи мәктәбин мүәллими Фикрәт Чәлилова, дајысы

ЗАКИР ИСРАФИЛОВУН

вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

Једдииллик мусиги мәктәбинин педагожи коллективи мәктәбин тәсәррүфат һиссә мүдири Халид Пашајевә, јахын гоһуму

МУСТАФА ГӘДИМОВУН

Бакы шәһәриндә вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

3 нөмрәли орта мәктәбин мүәллим коллективи мәктәбин мүәллими Сабир Әләскәрова, анасы

КӨВҺӘРШАД ӘЛӘСКӘРОВАНЫН

вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

11 нөмрәли орта мәктәбин VII «с» синиф рәһбәри вә шакирдләри Елхан Абдуллајевә гардашы

РӨВШӘН АБДУЛЛАЈЕВИН

вахтсыз вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верирләр.

Дәри-зөһрәви диспансеринин коллективи диспансерин ишчиси Әбдүләли Мәммәдрәһимова, дајысы

ДАВУД ЈУНУСОВУН

вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

6 нөмрәли сәккизиллик мәктәбин мүәллим вә ишчи коллективи мәктәбин мүәллими Мәһпарә Мәммәдоваја, анасы

ШӨ'ЛӘ АБДУЛСӘЛИМ гызынын

вәфаты мүнасибәти илә дәрин һүзнлә башсағлығы верир.

ШӘКИ ФӘҺЛӘСИ 67026 Республика мәтбуат комитәсинин Шәки мәтбәәси, Үнваны: Шәки күчәси, 36. Телефон 22—16.